

ROK
ŽIVOTA
V STAROVEKOM
GRÉCKU

SKUTOČNÝ
ŽIVOT ĽUDÍ,
KTORÍ TAM ŽILI

PHILIP MATYSZAK

PHILIP MATYSZAK

ROK
ŽIVOTA
V STAROVEKOM
GRÉCKU

SKUTOČNÝ
ŽIVOT ĽUDÍ,
KTORÍ TAM ŽILI

eastone BOOKS

A YEAR IN THE LIFE OF ANCIENT GREECE

Copyright © Philip Matyszak 2021

All rights reserved.

Slovak edition © 2023 by Eastone Group, a.s.

Z anglického originálu *A year in the life of ancient Greece* vydaného vydavateľstvom Michael O'Mara Books preložila Monika Kaliská.

V roku 2023 vydalo vydavateľstvo Eastone Books, Bratislava.

www.eastonebooks.com

Translation © 2023 Ing. Monika Kaliská

Jazyková korektúra: Miriam Pokorná

Redačné úpravy: Mgr. Alica Činčárová

Layout: Studio Eastone

Tlač: Finidr, s.r.o.

Všetky práva vyhradené.

Okrem použitia ukážok pre účely recenzie a kritiky žiadna časť tejto knihy nesmie byť reprodukováaná ani šírená v akejkoľvek forme alebo akýmikoľvek prostriedkami bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

ISBN 978-80-8109-748-5

ΟΒΣΑΗ

Úvod	IX
Prológ	XIII
1 ΦΟΙΝΙΚΑΙΟΣ – ΑΡΧΕΣ (Október – začiatky)	1
2 ΚΡΑΝΕΙΟΣ – ΑΡΧΕΣ (November – začiatky)	18
3 ΛΑΝΟΤΡΟΠΙΟΣ – ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ (December – prípravy)	35
4 ΜΑΧΑΝΕΥΣ – ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΕΣ (Január – prípravy)	52
5 ΔΩΔΕΚΑΤΕΥΣ – ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ (Február – prvé kroky)	69
6 ΕΥΚΛΕΙΟΣ – ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ (Marec – prvé kroky)	87
7 ΑΡΤΕΜΙΣΙΟΣ – ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ (Apríl – prekážky)	105
8 ΨΥΔΡΕΥΣ – ΔΥΣΚΟΛΙΕΣ (Máj – prekážky)	123
9 ΓΑΜΕΙΛΙΟΣ – ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ (Jún – zavřenie)	141
10 ΑΓΡΙΑΝΙΟΣ – ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ (Júl – zavřenie)	157
11 ΠΑΝΑΜΟΣ – ΑΓΩΝ (August – úsilie)	172
12 ΑΠΕΛΛΑΙΟΣ – ΕΠΙΛΟΓΟΣ (September – epilóg)	185
 Zdroje obrázkov	 191
Vybraná bibliografia	193

HELENISTICKÝ SVET

ÚVOD

Je rok 248 pred n. l. a začiatok toho, čo obyvatelia Grécka poznali ako štvrtý rok 132. olympiády. V tom čase predstavoval tento grécky polostrov iba malý zlomok helenistického sveta (oblastí obývaných alebo kolonizovaných grécky hovoriacimi obyvateľmi) – už predtým rozšíreného kolonizáciou –, ale ešte nezmerne zväčšeného Alexandrom Veľkým, macedónskym vodcom, ktorý pred storočím dobyl Východ až po Indiu.

Od Alexandrovej smrti uplynulo iba čosi vyše dvoch generácií, no teraz bojujú Gréci s indickými armádami na brehoch rieky Indus a španielske zvláštne jednotky na pobreží západného Stredomoria. Gréci žijú aj v tieni pyramíd v Egypte a v meste Iskandar, ktoré založil Alexander na území súčasného Afganistanu a dnes je známe ako Kandahár. Je to obrovský, zvláštny svet plný nebezpečenstva a príležitostí, ale je to aj svet, v ktorom treba platiť dane a každý deň dokončiť zvyčajnú prácu. Exotika rýchlo zovšednieva.

A predsa, bez ohľadu na to, ako ďaleko môžu Gréci byť od domova svojich predkov, aj za hranicami tvrdohlavo zostávajú Grékmi. Stále uctievať bohov svojich predkov, cvičia vo svojich gymnasiónoch a prichádzajú z blízka aj z (veľmi) ďaleka do Élisu, aby súťažili a zúčastnili sa na už vtedy starobylých ceremonióloch olympijských hier.

V tejto knihe sledujeme život ôsmich Grékov vo veľmi odlišných situáciách, ktorých sa tak či onak dotýkajú blížiac sa

133. olympijské hry. Hoci samotní ľudia sú vymyslení, ich životy nie. Každá osoba bola opísaná pomocou moderných archeologických postupov, ktoré pokročili za hranice hľadania sôch vhodných do múzeí, k vede, ktorá dnes venuje viac času vykopávkam v sutinách než v palácoch.

A zatiaľ čo paláce môžu priniesť zlaté poklady, v týchto sutinách a na smetiskách sa dajú nájsť väčšie poklady, pretože v nich nachádzame stopy skutočných obyvateľov Grécka. Nie stopy kráľov a generálov, ktorí figurujú v histórii podľa Thukydidésa a Polybiossa, ale obyčajných mužov a žien, ktorí platili kráľovi dane a zomierali v jeho armádach. Vzhľadom na to, čo archeológovia vedia o starovekej architektúre, dokážu získať celkom slušnú predstavu, ako nejaká budova vyzerala, len na základe prieskumu jej základov. Dnes už vieme o živote obyčajných Grékov dosť nato, aby sme mohli urobiť to isté v spoločenských vedách, teda oživiť predstavu o tom, ako žili niektorí starovekí Gréci vychádzajúc zo starovekých dôkazov.

Mojím cieľom v tejto knihe je zrekonštruovať každodenný život týchto obyčajných ľudí a ako vyzeral ich svet v roku 248 pred n. l. V tom čase Gréci v Egypte stavali veľkú Alexandrijskú knižnicu a Alexandrijský maják a na iných miestach sa rozvíjala veda, filozofia a literatúra a napredovala úroveň civilizácie. Hoci ich okupácia Egypta, Sýrie a Levanty trvala z historického hľadiska iba chvíľu, vtedajším Grékom sa ich nový, obrovský svet zdal byť večný a nemenný. Táto kniha rekonštruuje, ako sa tam mohlo v tom čase žiť.

POZNÁMKA KU CHRONOLÓGI

Keď Thukydidés začal písať svoje epické *Dejiny peloponézskej vojny*, zistil, že má problém s časom. Nie že by ho nemal viac než dosť. Keďže bol v exile, nemal nič iné na práci, ale chýbali mu prostriedky na opis jeho plynutia. Na súčasnom Západe je to jasné. Roky sa počítajú od presného dátumu, ktorý sa pôvodne (a nepresne) považoval za dátum narodenia Krista. Každý rok sa začína 1. januára a v každej západnej kultúre majú mesiace pevný počet dní, pričom víkendy spoľahlivo začínajú v šiesty deň týždňa. Štvrtok, *Donnerstag*

aj *giovedì* sú rovnaké dni a pripadajú vždy na ten istý čas v danom mesiaci.

Staroveké Grécko sa už nemohlo líšiť viac. Všade sa roky začínali počítať od iného dátumu, či už od založenia mesta, od nejakej legendárnej udalosti alebo podľa nariadenia obzvlášť významnej osobnosti. Roky boli pomenované podľa jednotlivých vodcov, napríklad kráľov alebo archónov, a v jednotlivých mestách sa líšili. Rok sa ani len nezačínal v ten istý deň. Niektorým štátom sa páčila myšlienka začať rok počas jesennej rovnodennosti, zatiaľ čo iné začínali o šesť mesiacov neskôr, na jar. Niektoré začínali rok v čase určitého náboženského sviatku (hoci sa zdá, že nikto si nevybral bizarný a náhodný čas približne desať dní po zimnom slnovrate, pretože aký by to malo zmysel?).

Len čo sa rok začal, nech už to bolo kedykoľvek, mesiace boli nielen rovnako ľubovoľné, ale aj flexibilné. Ak sa otcovia mesta rozhodli, že občiansky kalendár je v jednom mesiaci trochu natlačený, mohli ho predĺžiť aj o desať dní a na kompenzáciu toho si ukradnúť pár dní z iných mesiacov. Keďže žiadny rozumný majiteľ budovy by ju neprenajal za takýchto podmienok, nájomné sa platilo podľa lunárnych mesiacov, takže iba v Aténach existovalo niekoľko konkurenčných kalendárov vrátane lunárneho, náboženského, občianskeho a slnečného.

MECHANIZMUS Z ANTIKYTÉRY

Aby to všetko dávalo zmysel a aby sme určili rok v tejto knihe, prijali sme rovnaké riešenie ako Gréci. Predstavte si, že ste obchodník z Korintu, ktorý chce kúpiť hodváb od obchodníka z mesta Sardis v Malej Ázii. Aby zosúladiť odlišné kalendáre účastníkov obchodu, obchodník použije prvý analógový počítač na svete.

Zadaním fázy Mesiaca, času východu Mesiaca a polohy vybraných súhvezdí do tohto mechanizmu, obchodník pomocou neho určí presný dátum v Korinte, nech sa nachádza kdekkoľvek v známom svete. Ten sa potom porovná s miestnym kalendárom a posunutím vstupných údajov na budúci korintský dátum sa môže určiť

miestny dátum dodávky. Takto sa dá určiť aj čas očakávaných zatmení a podobných javov a tiež dátumy veľkých športových podujatí, ako sú olympijské hry a pýtijské hry.

Vieme, že Gréci takýto mechanizmus používali, pretože jeden z nich objavili v roku 1901 vo vraku lode pri ostrove Antikytera, ktorý leží medzi Gréckom a Krétou. Keďže mechanizmus bol navrhnutý tak, aby dával zmysel v chronologickej anarchii helenistickej doby, zdá sa logické, že v tejto knihe by sme sa mali riadiť systémom tohto mechanizmu a rozlúštiť všetky dátumy podľa korintského kalendára.

Podľa tohto kalendára sa náš rok začína jesennou rovnodennosťou, tak ako každý rok v malom peloponézskom štáte Élis, kde sa konali olympijské hry. V chladnejšom severnom podnebí jeseň znamená koniec roka, ale v Grécku jeseň znamenala koniec suchého, horúceho a neúrodného leta. Vtedy prichádzali prvé sezónne dažde, ktoré signalizovali nový začiatok.

PROLÓG

Dážď stekajúci zo strechy Hérinho chrámu v Élis už začína slabnúť a tí, ktorí sa ukrývajú pod portikom, sa pripravujú na odchod a každý pôjde svojou cestou. Chrátový sluha sleduje, ako odchádzajú, a s lútosťou si uvedomuje, že sa nikdy nedozvie, či sú jeho domnienky o tejto malej skupinke cudzincov správne.

To, že väčšina z nich sú návštevníkmi mesta, je jasné, pretože sa práve skončili olympijské hry a mesto je plné návštevníkov hier, ktorí sa teraz chystajú odísť. Nejaký mladý muž sa nepokojne prechádza medzi stĺpmi portika – má postavu súťažiaciho, pravdepodobne bežec – a starší muž, ktorý je s ním, je takmer určite jeho tréner. Ale to je ľahká dedukcia, rovnako ako identifikácia malej rodinky v rohu. Sú to rodení Elidania, o čom svedčí ich oblečenie a prízvuk. Je tam trasúce sa dievča zabalené do manželovho plášťa a nízka, statná žena, ktorá okolo nich obskakuje, celkom isto s materinskou starostlivosťou.

Ale čo si pomyslieť o zavalitom plešivejúcom mužovi, ktorý si po príchode starostlivo preskúmal štruktúru priečelia chrámu a potom zvyšok času strávil tým, že vrhal na stavbu nevraživé pohľady, akoby ho osobne urazila? A čo to hnedovlasé dievča s tetovaním koňa na krku, ktoré sa pozorne stará o toho vychudnutého staršieho muža v prepychovom oblečení – je to otrokyňa, milenka alebo ošetrovatelka?

Potom je tu dôstojný džentlmen s výrazným macedónskym prízvukom, ktorý sa sem z toho dažďa nahnul spolu s tromi sluhami a v tesnom závese za nimi prišiel nejaký atlét. Prikázal sluhovi, aby mu priniesol stoličku tak rázne, akoby mu ten chrám patrilo. (Chrámový sluha už má isté skúsenosti s významnými hodnosťami, a tak ho rýchlo poslúchol.) Tento muž strávil väčšinu času dažďom vynúteného odkladu v tichom rozhovore s osamelou ženou, ktorej sa napriek tomu, že bola premočená, podarilo udržať kožené puzdro, čo opatrne zvierá v jednej ruke, prevažne suché. Žena pôsobí sebedomo a nápadne dobre vyzerá, ale chýba jej koketnosť kurtizány – možno profesionálna hudobníčka?

Sluha krúti hlavou, keď si prezerá túto rôznorodú skupinu utečencov pred búrkou. Odkiaľ prišli a aká zvláštna zhoda okolností a náhoda ich v toto daždivé popoludnie spojila pod portikom jeho chrámu? Pokrčí plecami, lebo skupina odchádza, a on sa to už nikdy nedozvie.

Keby boh v chráme bol udelil svojmu sluhovi vševědúcnosť, tento muž by videl, čo ich priviedlo na túto cestu, ktorá sa začala presne pred rokom...

ΦΟΙΝΙΚΑΙΟΣ – ΑΡΧΕΣ

(ΟΚΤÓΒΕΡ – ΖΑΪΙΑΤΚΥ)

FARMÁRKA

V to jasné jesenné ráno vstala Ifita ako zvyčajne tesne pred svitaním. Ako farmárka v malom peloponézskom štáte Élis v južnom Grécku nevenuje veľkú pozornosť tomu, ako miestni úradníci formálne určujú mesiace a roky. Koniec koncov, keď mesiac môže byť predĺžený podľa rozmaru mestskej rady, a dokonca ani susedia v Arkádii nedokážu sledovať datovanie elidských rokov, prečo by sa tým mala Ifita trápiť? Jej kalendárom je nadčasové striedanie ročných období a putovanie mesiaca po oblohe na západ vo všetkých jeho rôznych fázach.

Práve teraz silnejúce denné svetlo pomaly zmýva z rannej oblohy súhvezdie Plejád, pretože hviezdy sú nízko nad obzorom. Zapadajúce Plejády označujú začiatok poľnohospodárskeho roka a Ifita študujúca pri svetle lampy svoje zvitky urobila rozhodnutie o svojej zimnej úrode. V Grécku toho počas suchého a horúceho leta veľa nenarastie, preto začiatkom jesene poľnohospodári kontrolujú svoje zásoby osiva a pripravujú sa podstúpiť riziko možného

zimného počasia. Ak veľký Zeus a Demeter budú zhovievaví a jesenné dažde budú hojné, potom môže roľník stavať na špaldovú pšenicu alebo proso. Ak však bude zima suchá, potom si budú gratulovať k svojej prezieravosti roľníci, ktorí zasiali plodiny vyžadujúce menej vody, ako napríklad jačmeň.

Pre Ifitu, ktorej pozemky ležia čiastočne pozdĺž brehov rieky Alfeios, sa zrážky vždy môžu doplniť rozumným zavlažovaním, takže to, čo jej teraz robí starosti, nie sú zrážky počas nadchádzajúcej zimy, ale skôr to, ako sa veci budú vyvíjať o dvanásť mesiacov, keď očakáva, že pole, o ktorom premýšľa, prinesie krátkodobú, ale mimoriadne výnosnú úrodu – obrovský dav ľudí.

Bez ohľadu na to, aký ezoterický názov dala mestská rada tomuto roku, Ifita vie, že to, na čom skutočne záleží, je, že je to posledný rok 132. olympiády. Za dvanásť mesiacov sa budú konať 133. olympijské hry na mieste susediacom s Ifitinou farmou, a po celé generácie jej rodina stále viac bohatne zo zásobovania húfov turistov, ktorí chodievajú na hry. Vezmite si napríklad pole, čo sa rozprestiera paralelne s južnou časťou posvätného miesta Altis, nad ktorým sa na severnej strane týči Kronov pahorok. Za posledné dva roky toto pole prinieslo bohatú úrodu pšenice, ale Ifita vie, že pšenica absorbuje z pôdy božskú esenciu Demeter, bohyně obilia. Keď sa opakovane seje a žne, vyčerpá sa táto esenciu a úroda sa nevydarí. Zvyčajne by Ifita dala tomuto poľu rok na to, aby obnovilo svoju energiu, ale na budúci rok, pred jesennou sejbou, bude na poli asi 300 stanov, a čo je ešte dôležitejšie, sto latrín. Pre Ifitu je zdrojom tichého uspokojenia nielen to, že sa na jej poli usadia nedisciplinovaní ľudia a pred svojím odchodom dôkladne pôdu pohnoja, ale aj to, že jej za to ešte aj zaplatia.

Predsa len, to pole počas nadchádzajúcej zimy naozaj nemôže poskytnúť výživu ďalšej úrode pšenice – našťastie však nebude musieť. Ifita začne v duchu rozdeľovať pole a rozmýšľa, ktoré časti pridelí ktorým robotníkom, a kedy budú jej drahocenné voly k dispozícii na obracanie pôdy. Strukoviny – to je ono. Oseje pole sošovicou, cícerom a bôbom, všetko na samostatných záhonoch, a ak by

bolo málo dažďa, bude ich zalievať vodou z rieky Alfeios. Ako roľníci už dávno vedia, esencia bohyně Demeter prechádza iba do obilia, a preto sejba strukovín neznižuje životaschopnosť poľa tak, ako keby tam zasiali pšenicu alebo jačmeň.

ČAS SEJBY V GRÉCKU

Rok každého roľníka určoval druh pestovanej plodiny a druh pôdy, kde bola zasiata. Niekoľko polí bolo dostatočne úrodných na to, aby sa na nich mohli vypestovať dve úrody ročne, a ak sa plánovala úroda dvakrát v jednom roku, roľník musel mať istotu, že bude mať dobrý zdroj vody na zavlažovanie svojich polí počas dlhého letného sucha. Preto väčšina roľníkov začínala rok s príchodom jesenných dažďov. Najlepšie bolo počkať pred siatím na dažď, pretože rozdrviť pôdu, ktorá po letných horúčavách veľmi stvrdla, bola veľmi ťažká práca, keďže väčšina roľníkov pracovala iba s tými najjednoduchšími nástrojmi. (Vo všeobecnosti sa pôda skôr rozbíjala ako obracala – hlboká orba prišla až v stredoveku). Obilie sa zvyčajne žalo a spracovávalo v júni a v júli, zatiaľ čo olivy, figy a iné plody sa zbierali začiatkom jesene. Hrozno sa tiež zbieralo na jeseň, aby si poľnohospodár mohol byť istý aspoň tým, že si po náročnom dni strávenom na poli dopraje dúšok lahodného vína.

Ak miestny kňaz ohlási, že znamenia na základe jej jesenných obiet sú dobré, Ifita povie svojim robotníkom, aby začali orať hneď po ďalšom splne mesiaca a aby rozhádzali semená hneď po ďalšom silnom daždi. Tri cykly mesiaca by mali stačiť na dozretie úrody cíceru a bôbu, a ak bude ročné obdobie chladné, šošovica sa bude zbierať možno desať dní potom. Nato, kým sa strukoviny budú sušiť

v košoch v stodole, zaseje do pôdy oživenej strukovinami uhorky, cibuľu a cesnak.

Ifita zvyčajne pestuje zeleninu iba na konzumáciu pre seba a svojich robotníkov, pretože na zlých cestách Élisu je príliš ťažké dostať takúto rýchlo sa kaziacu úrodu na trh skôr, ako zhnije. Ale v olympijskom roku príde trh za Ifitou a jej stánky s úrodou budú obliehať hladní účastníci hier.

Áno, svoj dobytok musí presunúť do bezpečia susedných fariem, a áno, jej robotníci musia dávať pozor na sady, aby do nich nechodili zbierať plody rabujúci hľadači potravy (a zamilované dvojice), a určite bude celé dva týždne aj nepretržitý všeobecný hurhaj a chaos. Ale keď davy ľudí ustúpia a z polí sa odstráni rozbitá keramika a iný odpad, jediným zvukom v tieni Kronovho pahorku bude štrnganie strieborných mincí, ktorými si Ifita naplní mešce a bude premýšľať, koľko zo svojej odmeny môže zatajiť pred vyberačmi daní.

Vonku na dvore panuje všeobecný rozruch a počuť štekot psov, kým sa robotníci zhromažďujú, aby dostali ranné pokyny od Ifitinho predáka. Keď jej manžel pred takmer desiatimi rokmi zomrel, väčšina ľudí si myslela, že to bude koniec rodinnej farmy. Ifita porodila manželovi iba jedno dieťa – tučného, lenivého povalača – a nikto neočakával, že tento mladý muž dokáže zvládnuť veľmi ťažkú prácu na farme.

Tento syn teraz žije v samotnom meste Élis a svoj čas venuje hre na lýru a štúdiu epikurejskej filozofie. Formálne je majiteľom pôdy, ale ani na chvíľu by sa neodvážil postaviť na odpor nariadeniam svojej rešpekt vzbudzujúcej matky. Ifita si to od začiatku rozhodne vzala na starosť, keď sa ukázala ako neočakávane schopná študentka metód svojho manžela.

Teraz spolu so svojím skúseným predákom vedie farmu železnou rukou. Jedinou úlohou jej syna – v ktorej zatiaľ veľmi neuspel – je oženiť sa a splodiť nejakého legitímneho potomka, ktorý by niesol meno ich rodiny. Keď vstáva zo stoličky a odkladá zvitky, Ifita si v duchu povie, že si so synom na túto tému musí dôrazne pohovoriť, keď sa nabudúce stretnú.

DIPLOMAT

Ak sú návštevníci na dvore macedónskeho kráľa dostatočne mocní alebo vplyvní, tak sa určite ocitnú na pohovke a budú popíjať vynikajúce víno (pochádzajúce z miestneho údolia rieky Axios), zatiaľ čo Persaeos z Kitionu, kráľov spoľahlivý radca, pozorne, ale zdvorilo posudzuje ich možnú užitočnosť. Persaeos je stoický filozof, skúsený lichotník a výrečný zástanca Macedónie, krajiny, ktorú prijal za svoju.

Podľa Persaeovho názoru iba málo ľudí bolo takých nepochopených ako Macedónci a tak nespravodlivo sa s nimi zaobchádzalo. Vezmime si napríklad južných Grékov. (Pre Persaeos sú Macedónci „severní Gréci“ a – ako väčšina Macedóncov – sa naježí pri akomkoľvek náznaku, že Macedónci by mohli byť menej Grékmi ako, povedzme, Aténčania.) Južní Gréci boli po celú svoju existenciu chránení vďaka krvi a obeťam Macedóncov, ktorých národ slúži ako štít medzi rozmazaným ľudom južného Grécka a divokými hordami.

Macedóncov povolávajú do zbrane prinajmenšom raz za generáciu, aby bránili svoje horami obklopené kráľovstvo pred útočníkmi z krajín spoza Dunaja, ich kráľovstvo často v rovnakom čase súčasne napadli aj z východu a zo západu. A hoci Macedónia odrazila barbarské hordy, ako sa im južní Gréci odvdáčili za obeť ich národa? Opovrhovaním Macedóncami, nazývali ich miešancami a polodivochmi. „Nie sú dosť dobrí ani na to, aby boli poriadnymi otrokmi,“ posmieval sa jeden aténsky rečník (krátko predtým, ako si údajne servilní Macedónci podmanili Atény a priviedli mesto pod svoje jarmo, ktoré ho odvtedy s nevdôľou znášalo).

PTOLEMAIOS II. (284 – 246 pred n. l.)

Po smrti Alexandra Veľkého jeden z jeho generálov, muž menom Ptolemaios, tak rýchlo, ako len mohol, zamieril do Egypta. Ptolemaios vedel, že Alexandrovi ďalší generáli jeho ríšu v zápase o nadvládu rozdelia, a Ptolemaios chcel Egypt, ktorý Alexander v roku 332 pred n. l. dobyl. Ptolemaios sa nesnažil premeniť Egypt na macedónsky štát, ale jednoducho sa postavil na čelo politickej a náboženskej hierarchie tak, že sa stal faraónom. Potom Egypt tvorilo zväčša grécke mesto Alexandria v delte rieky Níl, náhodné grécke osady na iných miestach Egypta a zvyšok krajiny, kde život pokračoval v nezmenenej podobe, tak ako po celé tisícročia predtým.

Ptolemaios viedol niekoľko vojen so seleukovskými kráľmi, ktorí vládli zvyšnej časti Alexandrovej ríše a veľmi sa snažili si od Macedóncov uzurpovať kontrolu nad Gréckom. Keď v roku 246 pred n. l. zomrel, v celom helenistickom svete nastala všeobecná úľava. Ptolemaiov syn dostal meno Ptolemaios po svojom otcovi a „Filadelfos“ (milujúci brat), pretože sa oženil so svojou sestrou. Ptolemaios II. urobil z Alexandrie známe centrum gréckej kultúry a zároveň, rovnako ako jeho otec, neúnavne pracoval na podkopávaní a oslabovaní svojich helenistických spolupanovníkov.

Vezmite si najväčšieho zo všetkých Grékov, veľkého dobyvateľa Alexandra, muža, ktorý raz a navždy zažehnal perzskú hrozbu – nebezpečenstvo, ktoré ohrozovalo grécku nezávislosť po celé generácie. Bol to práve Alexander Macedónsky, ktorý odovzdal Perzskú ríšu Grécku. A bola to ríša, ktorá sa rozprestierala od brehov Stredozemného mora až po pustatiny púšte Gobi.

Človek by si myslel, že porážka Perzie prinesie Macedónii a južnému Grécku bezpečie, ale to sa nestalo. Po Alexandrovej smrti zdedili dobyté územia jeho generáli a teraz je Macedónia stále v ohrození – ale tentoraz ju ohrozujú Gréci, ktorí vládnu bývalej Alexandrovej ríši. Našťastie, väčšina Alexandrových dobytých území je v súčasnosti v rukách priateľského kráľa Antiochosa II. zo Seleúkie. (Persaeos je jedným z diplomatov, ktorých poverili postarať sa o to, aby vzťahy medzi kráľom Seleúkie a Macedóniou zostali srdečné.)

PTOLEMAIOS II. VYOBRAZENÝ AKO EGYPTSKÝ VLÁDCA

Rovnaká srdečnosť sa nemôže vzťahovať na Ptolemaia II., vládcu Egypta, ďalšieho z Alexandrom dobytých kráľovstiev. Persaeos je diplomat skrz-naskrz a v súlade so svojim stoickým vzdelaním sa snaží zachovať pokojný a vyrovnaný hlas vždy, keď sa objaví veľmi nepríjemná téma Ptolemaios. Keď sa však nadnesie, aj netrénované oko by si mohlo všimnúť, ako mu mierne očervenie tvár a obeľujú hánky, keď v nich zvierá čašu s vínom.

Úprimne povedané, Ptolemaios je „osina v krku“ – hoci v súkromí má Persaeos tendenciu túto bolesť lokalizovať o dosť nižšie. Macedónia a Egypt viedli v nedávnej minulosti niekoľko menších

búrliivých vojen a vyzerá to, že by v najbližšej budúcnosti mohli viesť niekoľko ďalších. Problémom je Grécko, ktoré bolo pod nadvládou Macedónie, odkedy sa ho Alexander Veľký zmocnil a takmer pred sto rokmi prevzal moc nad gréckymi záležitosťami. (Ak je niekto taký neslušný, že Alexandrovo správanie označí za „podrobenie“, Persaeos a ďalší macedónski dvorania sa zdvorilo uškŕňajú – bratia Gréci sa predsa nepodrobujú).

Výhodou macedónskej kontroly nad Gréckom je, že Gréci už neorganizujú neustále a únavné malé vojny medzi mestami, ktoré boli charakteristické pre predchádzajúce obdobia. Nevýhodou macedónskej kontroly nad Gréckom je, že grécke mestá namiesto toho organizujú únavné malé vzbury proti Macedónii, a sotva Aténčania dostali facku za to, že sa príliš povyšujú, už sa búria Spartania, potom Arkádčania a tak ďalej v nikdy nekončiacej hre na „udri si svojho hoplitu“*.

Pozrite sa na to, čo sa skrýva za týmito malými vzburami, a príčina je okamžite jasná – agenti Ptolemaia sú po celom Grécku a podnecujú nepriateľstvo príslubmi diplomatickej pomoci, peňazí, zbraaní a zlata z bezodnej egyptskej pokladnice. Ľudia na juhu Grécka si spomínajú na roky predtým, kým si ich podmanila Macedónia, ako na (do značnej miery iluzórny) zlatý vek a zdá sa, že si myslia, že ak by macedónska kontrola pominula, potom by sa zázračne vrátila éra Perikla, Sokrata a Euripida.

Nedávno Ptolemaios zviedol Aténčanov príslubmi „slobody“ a podnietil mesto k vzbure. Potom, keď rozhorčení Macedónci pochodovali na juh, aby sa porátali s Ptolemaiom, ihneď Aténčanov opustil. A to sa u nich predtým veľmi horlivo uchádzal o priazeň. Odišiel z mesta a ponechal ho jeho osudu. Keďže sa blížia olympijské hry, Persaeos nemá pochyby, že Ptolemaiovi agenti budú opäť aktívni a infiltrujú sa do zhromaždenia, aby pátrali po nespokojnosti, povzbudzovali spory a nezhody a celkovo sa pokúsili premeniť Grécko na ohnisko vzbury.

---

* bojovník pechoty v starovekom Grécku, zaraďovaný do skupiny tzv. ťažkoodencov (pozn. prekl.)

Jediná výhoda, ktorú v tom všetkom Persaeos vidí, je, že by sa sám mohol zúčastniť na olympijských hrách. Ak bude prítomný osobne, môže prípadných rebelov nasmerovať späť do macedónskych kruhov, tu úplatkom, tu nenápadnou hrozbou a – ak by došlo k najhoršiemu – možno premysleným atentátom, ktorý by bol zamaskovaný za nehodu v podobe náhodne zatúlaného oštepú. Keď to zhrnieme, cesta na olympijské hry, ktorá má zhatiť potenciálne problémy v zárodku, by sa mohla ukázať ako príjemne strávený výlet mimo domu. A navyše je tu bonus, že diplomat bude mať výbornú výhovorku na to, aby si mohol pozrieť celú tú nádheru a veľkoleposť hier.

OTROKYŇA

Thratta už pred odchodom z domu vie, že po návrate môže očakávať bitku. Rozladene si strčí jazyk do mäsitého váčku medzi ďasnami a spodnou perou, kde si Aténčania schovávajú drobné. Mince v Aténach sú naozaj drobné a dva oboly, ktoré má schované hneď vedľa zubov, majú veľkosť pšeničného zrnka. Takéto drobné mince sa ľahko stratia, a Thratta ich hlavne nemá veľa, takže si ich nechá schované bezpečne v ústach, kým ich nebude musieť opatrne vyplúť do tanierika nejakého obchodníka. Urobila to už mnohokrát predtým, ale modlí sa k bohom, na ktorých si sotva spomína, aby to dnes bolo posledný raz, kedy pôjde na jednu z týchto náročných ciest za nákupmi.

Aj keď pôjde na niektorý z pochybných trhov blízko Keremeikosu a aj keď sa bude zúfalo handrkovať o zvädnutú týždňovú zeleninu, otrokyňa vie, že sa vráti len s jedlom, ktoré bude stačiť sotva na nasledujúci deň. Potom ju jej pani potrestá za nedostatok jedla a potom znova za jeho mizernú kvalitu.

Nie je to tak, že by jej pani od svojho manžela nedostávala dosť peňazí na domácnosť. Thratta dobre vie, že jej pán na potraviny vyčleňuje z rozpočtu pol drachmy denne a každých desať dní dáva tieto